

OPEN BRIEF

Behoort bij „De Reformatie”
van 29 Mei 1936.

aan Prof. Dr H. H. KUYPER door Prof. Dr K. SCHILDER.

Den Hooggeleerden Heer

Prof. Dr H. H. Kuyper,

Bloemendaal.

Hooggeachte Prof. Kuyper,

Een artikel van uw hand, opgenomen in „De Heraut” van 24 Mei 1936, no. 3044, en dat ik hieronder één letter over te slaan, in zijn geheel zal opnemen en beantwoorden, noopt mij, voor de tweede maal in een „Open Brief” mij tot U te wenden. Ik kies wederom den „open-brief-vorm”, omdat deze mij het meest geschikt lijkt in gevallen, waarin men op het geweten een beroep doet. In mijn vorigen „Open Brief” („De Reformatie”, 12 April 1935) bedoelde ik eigenlijk datzelfde, toen ik schreef, dezen vorm te kiezen „ter wille van den meer gemoedelijken toon”.

Vooraf mogen mij enkele opmerkingen vergund zijn.

In „De Heraut” van 21 April 1935 hebt U publiek verklaard, met ondergeteekende niet meer te zullen polemiseren over dezelfde onderwerpen, waarover U thans toch met mij polemiseert. U zoudt dat niet doen, voor en aler ik aan een bepaalde „conditie” zou voldaan hebben. Die „conditie” heb ik gillvoorig (Ref. 3 Mei 1935) afgewezen met op-gave van redenen. Feitelijk neemt U dus thans een andere houding in, dan eerst aangekondigd werd. Natuurlijk verblijd ik mij daarover; maar het spijt me, dat U het niet zelf zegt, temeer, waar uw verklaring, hierboven bedoeld, al eens dienst heeft moeten doen in een befaamde publicatie van een N.S.B.-er, genaamd Roskam.

Een tweede opmerking is deze: indertijd heb ik niet alleen publiek (Reformatie, 26 April, en 3 Mei 1935) doch ook in particuliere correspondentie (indirect aan een Haarlemsch predikant, die met U in verbinding stond, 1 Mei en 7 Mei 1935, en rechtstreeks aan U zelf, 15 Augustus 1935) uitge-sproken, dat het m.i. uw plicht was, enkele zeer grove onware beschuldigingen, die door U in „De Heraut” van 7 April en 21 April 1935 gepubliceerd, en door mij met opgaaf van redenen in „De Reformatie” van 26 April en 3 Mei 1935 afgewezen waren, of te herroepen, of tegen mijn verdediging te handhaven, of althans tot kennis van uw lezers te brengen. Dat scheen en schijnt mij nog steeds uw plicht, temeer, omdat U zelf over den „christenplicht” van persmensen in die dagen hebt geschreven. Tot nu toe bleek elk publiek en parti-culier beroep op uw geweten en uw eigen woorden in dezen vergeefs. Ik zal, na ruim een jaar, niet mijn eisch herhalen; wel zal ik thans bij voorbaat opmerken, dat, indien U van de hieronder vol-gende, met feiten gestaafde, afwijzing van nieuwe onware klachten en aanklachten, nu weer geen kennis geeft aan uw lezers, ik het oordeel daar-over aan hen zelf overlaat, en verder zal handelen.

Het feit, dat U in uw laatste artikel reeds bij voorbaat verklaart, „van eenige verdere polemiek over deze quaesties” af te zien, schijnt mij overi-gens weinig hoopgevend in dezen.

Een derde punt. Is het goed, de viering van het Pinksterfeest te doen voorafgaan met een an-twoord op uw jongste artikel? Ik constateer, dat de datum niet door mij doch door U bepaald is; en voorts: wat men in de Pinksterweek niet durft, moet men nimmer wagen.

En tenslotte: mijn vaste lezers zullen hier, be-halve dan enkele antwoorden op nieuwe door U in geding gebrachte vraagpunten, dingen lezen, die voor hen overbekend zijn. Toch wil ik, hoe lang en vermoeiend de weg ook moge zijn, die tot klaar-hed leidt, dien weg niet onbetreden laten. Uit respect voor mijn lezers laat ik evenwel dezen voor hen grotendeels overbodigen „open brief” buiten de gewone kolommen blijven. Het wordt een los bijblad; dat zich meteen gemakkelijker laat verstrekken aan Heraut-lezers, die mogelijk nog niet wisten, dat bepaalde objecties, door mij ingebracht tegen beschuldigingen van uw blad, door U ondanks herhaald verzoek genegeerd zijn.

Thans komende tot beantwoording van uw arti-kel, citeer ik allereerst zijn aanhef:

Amsterdam, 22 Mei 1936.

Dr A. Kuyper heeft eens gezegd, dat zijn hoog-geschatte leermeester Prof. de Vries hem den raad had gegeven zich van anticritiek te onthouden, omdat daarvan geen werkelijke kracht uitging. Hij had, zoo-als hij zelf verklaarde, aan dezen raad zich gehouden en op de voortdurende aanvallen, die op hem gericht werden, niet geantwoord, om zich toe te leggen op een thetische uiteenzetting van de beginselen en de toepassing daarvan aan te toonen.

Het zal intusschen aan elken Kuyper-kenner bekend zijn, dat Dr A. Kuyper herhaaldelijk anti-critiek geleverd heeft, en het (trouwens in zijn algemeenheid stellig onjuiste) advies van zijn leer-meester meer dan eens heeft losgelaten, b.v. tegen-over Dr Koffyberg, gelijk hij ook herhaalde malen,

soms buitengewoon scherp, in eigen kring heeft gepolemiseerd (denk aan de „Starrentritsen”) tegen Mr Heemskerk, of personen der Vrije Universi-teit.

Gij vervolgt:

Natuurlijk wil dit niet zeggen, dat alle polemiek uit den boze is. Er is een polemiek, die verplicht is. Paulus heeft Petrus in het aangezicht wederstaan, toen hij te berispen was. In zijn brieven heeft hij telkens de dwaalleeraars aangevallen, die een ander Evangelie brachten, dan hij aan de gemeente ver-kondigd had. Calvijn in zijn Institutie heeft bijna geen bladzijde ongebruikt gelaten om zowel de Roomsche Kerk als de ketteren van zijne dagen aan te vallen. Zulk een polemiek om de waarheid Gods te hand-haven, is niet alleen geoorloofd maar ook plicht.

Zulk een polemiek kan ook plicht zijn, wanneer er gevaarlijke afwijkingen dreigen in eigen kring. Paulus' voorbeeld toont dit. Het bekende: amicus Socrates, amicus Plato, magis amica veritas, d.w.z. Socrates is mijn vriend, Plato is mijn vriend, maar de waarheid is mijn liefste vriendin, geldt ook hier.

Alleen, zulk een polemiek onder broeders stelt hij-zondere eischen. Toen Voetius tegen de federalistische theologie en de afwijkingen, waartoe ze leidde, optrad, heeft hij met opzet den naam van Cocceius niet ge-noemd, maar diens afwijkende gevoelens bestreden.

Inmiddels heeft Voetius ettelijke personen met name bestreden. En Calvijn niet minder. En Dr A. Kuyper evenzoo. En hebt Gijzelf niet met volle vermelding van den aan de Vrije Universiteit ver-bonden naam Zevenbergen een opinie inzake de doodstraf veroordeeld? Wat overigens Voetius be-treft, U teekende hem van een andere zijde, toen U, ingrijpend op een geschil tusschen Prof. Hepp en Dr v. d. Vaart Smit in „Heraut” no. 2663 reeds opmerkte, wat U gelukkig ook thans aldus onder woorden brengt:

De schijn zelfs moet gemeden worden, alsof het gaat om een persoonlijk geschil. Een strijd, zooals door Maccovius en Lubbertus is gevoerd en daarna, helaas, tusschen Voetius zelf en Maresius is een afschrik-wekkend voorbeeld van wat men het odium theolo-gicum noemt, den haat onder theologen.

Overigens houd ik van dit laatste woord niet. Theologen bevechten elkaar b.v. lang niet zóó uitbundig als litteratoren. Wat „odium theologi-cum” heet, is soms „amor theologorum”, de liefde van theologen voor de waarheid, welke absoluut-hed hun dagelijksch gesprek is.

We lezen verder:

Het is daarom slechts noode, dat ik inga op een polemiek, die nu jaren lang in „De Reformatie” door haar hoofdredacteur gevoerd wordt en die altoos weer om dezelfde vragen draait. Het zijn vragen, die actueel van geen belang zijn, want ze raken feiten uit het verleden, maar die telkens weer te berde worden gebracht.

Dit is een bewering, die ik reeds lang heb weerlegd, juist in antwoord, over het hoofd van Ds D. Sikkellie, o.m. aan U zelf, toen ik aan-toonde, dat de kwesties nog wel degelijk van actueel belang zijn. Moet ik dat nu heusch her-halen? Maar dan kunt U wéér klagen over einde-looze polemiek... U noemt hieronder als voor-beeld van een kwestie, die reeds voorbij was, het Calvinisten-congres. Ik kom er op terug. Maar hebt U zelf niet, enkele maanden nog maar ge-leden (Heraut” 302, 2 Febr. 1935) in de onder-stelling, dat het a.s. congres in Genève een ver-volg was óók op dat in Nederland op-gemerkt:

Natuurlijk zal ook nu de critiek wel niet uitblijven. We zijn dit bij al deze Congressen en Herdenkingen (? K. S.) reeds gewoon (? K. S.). Wanneer men zich herinnert hoe bij de Calvijn-herdenking te Parijs er bezwaren tegen werden ingebracht, dat Choisy daar-aan deelnam (? K. S.), dan zal de stormklok ook nu wel weer geluid worden. We zijn dankbaar, dat mannen als Dr Colijn en Prof. Rutgers zich daardoor niet laten afschrik-ken om ons Nederlandsch Calvinisme te Genève te vertegenwoordigen?

Nu, de stormklok heeft niet geluid, althans niet wat mijzelf betreft. Ik wist reeds toen, wat U een week later is meegedeeld, dat Genève iets anders wilde zijn, dan indertijd Amsterdam heeft aanschouwd. Bovendien wist ik, dat wat later gepubliceerd is, iets anders was, dan eerst van het Geneefsche congres werd overwogen. En ten derde heb ik, om noodeloze polemiek te ont-gaan, gewacht, tot ik feiten zou zien. U heeft zich dus vergist. Dat zegt in dózen niets. Wel zegt het mij iets, dat U openlijk het nog maar enkele maanden geleden een publieken gelukwensch waard gevonden hebt, als men op het Amster-damsche congres een vervolg zou geven. Hoe U dan thans kunt schrijven: de zaak heeft alleen historisch belang, is mij een raadsel.

Maar U gaat verder, te ver. U zegt, te weten, waarom ondergeteekende polemiseert. Het is,

om onder ons volk den argwaan te wekken, alsof er eenig ernstig geschil zou bestaan over wat het hoogste voor ons is, de autoriteit der Heilige Schrift.

Deze krenkende beschuldiging („om” „argwaan” te „wekken”) wijs ik af; ik onthoud me van eenige qualificatie.

Wat U hier zegt, is een oordeel over het hart, dat U niet toekomt, en dat bovendien met mijn publieke woorden, herhaaldelijk geschreven, in strijd komt. Nog pas geleden merkte ik op, dat, voor wat onzen kring betreft, er geen verschil is over de autoriteit der Heilige Schrift, doch over de binding aan de Schriften als voor-waarde voor het toekennen van den gereformeerden naam. En in mijn (bij zóó-veel misverstand heusch niet overbodige) artike-len: „Moet dat nu zóó?” heb ik uitdrukkelijk ge-sproken van een geschil, onder ons, inzake de methode van contact met andersdenkenden. Ik gaf tevens aan, waarom dit geschil belangrijk is. Waar-om loopt U deze dingen voorbij?

U vervolgt:

Het gutta cavat lapidem, de altoos neervallende druppel holt den steen uit, is blijkbaar de tactiek, die gevolgd wordt, om het vertrouwen van ons Gerefor-meerde volk te schokken met name in de beginsel-vastheid van hoogleraren der Vrije Universiteit.

Zulke dingen bedroeven „Tactiek”. En dat, terwijl ik herhaaldelijk heb opgemerkt, tot vervelens toe, dat ook aan de V. U. er waren, die van den Calvinistenbond, gelijk hij de facto geworden is, afkeerig waren. Ik deed dat, opdat niemand denken zou, dat het een zaak Kampen—Amsterdam was. Ik dank God, dat de frontlijnen tegenwoordig anders loopen, dan vroeger. En als U dan verder schrijft:

Vooraf bij de propaganda voor de Universiteit blijkt hoe fataal deze verdachtmaking werkt. En het is daarom, dat ik, hoewel noodgedwongen, op deze aan-klachten inga,

dan wijs ik wederom uw aantijging van „verdacht-making” terug. Het bedroeft me, dat U, die ruim een jaar geleden hebt geweigerd, mijn argumenten erlegen door te geven aan uw lezers, thans nog zóó schrijft, met totale veronachtzaming van wat letterlijk geschreven is, ja met zóó ontstellende opeenstapeling van onjuistheden, als hieronder nog zal blijken.

Beginnende aan uw beschrijving van de toe-dracht der zaken, merkt U op:

Laat mij eerst de wordingsgeschiedenis meedeelen. Dr van Lonkhuyzen, die in nauwe relatie stond met den Calvinistenbond in Engeland, heeft er bij Dr Colijn op aangedrongen zulk een bond ook in Neder-land in het leven te roepen. Dr Colijn voelde voor dit plan veel, zooals hij mij meedeelde bij een bezoek, dat ik hem bracht. De leiding daarvan zou worden opgedragen aan Prof. Rutgers, die voorzitter werd. De uitnodigingen van personen uit verschillende groe-pen en kerken, zijn noch van mij, noch van Prof. Hepp uitgegaan. Bij deze samenkomsten nu zijn uitgenoo-digd personen, die tot verschillende Kerken behoorden, ook die behoorden tot de Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband. Immers ook deze Kerken hand-haven nog altoos de Gereformeerde belijdenis en noe-men zich nog Gereformeerd.

Het laatste geef ik grif toe; het eerste (het handhaven der Gereformeerde belijdenis) ont-ken ik zoo sterk mogelijk. Ik lees verder:

Met opzet heeft men bij deze laatste uitnodiging blijkbaar vermeden die predikanten uit te noodigen, die door onze kerkelijke vergaderingen uit hun ambt waren gezet.

M.i. stonden die predikanten, die „uit hun ambt waren gezet” er niet anders voor, dan zij, die de afzetting afkeurden en dit publiek lieten blijken door mee te gaan. Er konden „kerkrechtelijke”, er konden ook „dogmatische” bezwaren tegen Assen bij laatstgenoemden leven, en er was ook combinatie van beide mogelijk. Daarom moest niet gevraagd worden naar de kerkelijke positie in eerste instantie, doch naar de dogmatische overtuiging, die publiek gebleken was; onder in-rekening-brenging, in het algemeen, van het nuchtere feit, dat zonder nadere verklaring een aan-geslotene bij het z.g. „H.V.” geen enkelen waar-borg bood voor de handhaving der belijdenis; en waarborgen zal men toch willen hebben, als het, zooals hier, te doen was om het „propa-geeren” van „de waarheden, in onze belijdenis-schriften vervat” (art. 3, zie Ref. 7 Febr. 1930). Wie verwondert zich niet, gelet op de vóór 7 Febr. 1930 verschenen publicaties van betrok-kenen, den naam van Dr J. C. Aalders en anderen te zien opgenomen onder hen, die deze „propa-ganda” moesten helpen organiseren?

We lezen verder:

De vraag is destijds opgekomen en ook publiek aan de orde gesteld, of het saam zitten in dezen Calvinis-tenbond met personen, die tot dit H.V. behooren, niet een verloochening was van hetgeen door de Synode van Assen was besloten in de zaak van Dr Geelkerken. Diezelfde vraag is ook opgekomen ten opzichte van de Vrije Universiteit. Een vraag, die van veel ingrij-pender belang is, omdat de Calvinistenbond, welke waarde men er aan hechte, in betekenissen niet te